

Selected Effects of New and Current International Guidance on Accounting for Insurers

Daša Mokošová¹

¹ University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accountancy and Auditing
Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, Slovakia
E-mail: dasa.mokosova@euba.sk

Abstract: *The International Accounting Standard Board had been notifying the priority to finalize projects concerning disclosures for several last years. One of the long-lasting projects was focused on an establishment of comprehensive accounting for insurance contracts issued by a company. After the reorganisation of the International Accounting Standard Committee, the International Accounting Standard Board decided to improve the accounting for insurance contracts, but because this objective needed more time for fulfilment, the International Accounting Standard Board divided it into two stages. The result of the first stage was IFRS 4 Insurance Contracts which was published in 2004 as an interim standard. The second stage was finalized by issuing a new standard IFRS 17 Insurance Contracts by the International Accounting Standards Board in May 2017 although the plan was to finalize the second stage with the new guidance in 2010 or in 2011 at the latest. This paper is focused on the selected changes or identical rules which are connected with the new and current guidance and its application on accounting for insurance companies.*

Keywords: *IFRS 4, IFRS 17, insurance contracts, IASB, insurer*

JEL codes: M410, M480

1 Súčasný stav - úvod do problematiky

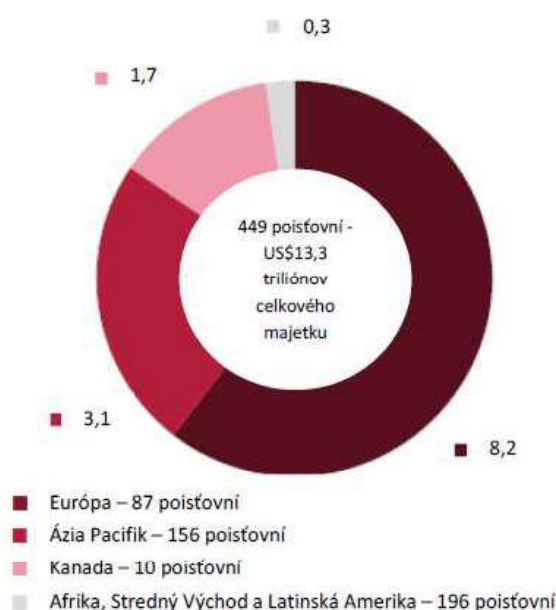
Banky a poisťovne hneď po spoločnostiach zverejňujúcich konsolidovanú účtovnú závierku patrili do skupiny prvých účtovných jednotiek, pôsobiacich v niektorom z členských štátov Európskej únie, ktoré povinne museli prejsť na používanie medzinárodných účtovných pravidiel, v tom čase vydávanými pod názvom Medzinárodné účtovné štandardy (IAS). Prechod na IAS z národných legislatívnych úprav účtovníctva bol výsledkom prijatia Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002 z 19. júla 2002 o uplatňovaní medzinárodných účtovných noriem s účinnosťou zostavenia a zverejnenia prvej účtovnej závierky za účtovné obdobie začínajúce sa od 1. januára 2005. V čase prijatia uvedeného nariadenia však nebol k dispozícii štandard alebo interpretácia, ktoré by komplexne riešili problematiku identifikácie, oceňovania, vykazovania a zverejňovania poisťovacích služieb, vo význame poisťných zmlúv. V tom období boli poisťné zmluvy v podstate vylúčené z rozsahu platných štandardov. Parciálna úprava bola síce v rámci niektorých ustanovení IAS 39 *Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*, ale tá sa javila z hľadiska špecifickosti poisťných služieb ako nedostatočná. Rada pre Medzinárodné účtovné štandardy (IASB) si uvedomovala nutnosť zabezpečiť súhrnné a komplexné riešenie problematiky poisťných zmlúv a v záujme dosiahnutia, čo najrýchlejšieho výsledku sa rozhodla pre zaradenie projektu do jej pracovného plánu s rozdelením na dve časti resp. fázy (Tumpach, 2006). Výsledkom prvej fázy bolo prijatie štandardu IFRS 4 s názvom *Poisťné zmluvy*. IASB deklarovala, že ide len o dočasný štandard, ktorý neupravuje problematiku poisťných zmlúv vyčerpávajúco. Na ukončenie druhej fázy, ktorej výsledkom mal byť nový štandard upravujúci uvedenú problematiku, si IASB vyčlenila čas do roku 2010 s jeho zverejnením v roku 2011. Tento plán sa však podstatne predĺžil, keďže až máji 2017 vydala nový štandard v rámci druhej fázy. Táto skutočnosť spôsobila, že vykazovanie poisťných zmlúv poisťovňami nemuselo byť jednotné a zároveň mohla spôsobiť, že informácie, ktoré boli poskytované externým používateľom mohli byť podložené aj na národných úpravách účtovníctva, keďže to pravidlá IFRS pre túto oblasť povoľovali, a preto porovnateľnosť poisťovní v rámci medzinárodného trhu bola veľmi náročná a skresľujúca. Porovnanie medzi

IFRS 4 a IFRS 17 indikuje spoločné, ale aj rozdielne riešenia, ktoré budú musieť poisťovne zakomponovať do svojho účtovníctva pre potrebu relevantného vykazovania. Aj keď nový štandard je zatiaľ prijatý len na úrovni IASB, ak prejde schvaľovacím procesom Európskej únie, budú ho musieť povinne používať poisťovne všetkých členských štátov Európskej únie, vrátane Slovenskej republiky.

2 Metodológia a zdrojové údaje

Objektom skúmania je novo vydaný štandard IFRS 17 riešiaci problematiku poistných zmlúv. IASB ho vydala ako výsledok svojej druhej fázy projektu „Poistné zmluvy“ a keďže nahrádza IFRS 4, ktorý mali účtovné jednotky aplikovať na ročné obdobia začínajúce sa 1. januárom 2005, tak je predpoklad, že prináša zmeny do tejto oblasti. Subjektom sú poisťovne, ktoré IFRS, ako súbor pravidiel upravujúcich vykazovanie, používajú. Podľa IFRS Nadácie (2017) je na grafe 1 prezentovaný počet subjektov, ktorých sa novo prijaté pravidlá budú týkať.

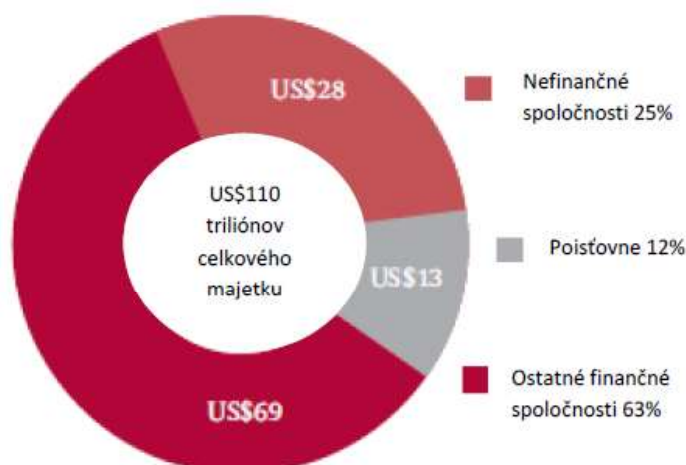
Graf 1 Celosvetový prehľad subjektov, ktorých sa bude týkať IFRS 17

Zdroj: Scott and Pryde (2017)

V grafe 1 ide o štatistické údaje, ktoré boli získané za účtovné jednotky, ktoré vykazujú poistné zmluvy a používajú IFRS a pri ktorých sa predpokladá, že budú používať IFRS 17. Tieto spoločnosti v úhrne vykazujú za rok 2015 celkový majetok 13,3 triliónov USD a aj napriek tomu, že v oblasti Afrika, Stredný Východ a Latinská Amerika je evidovaných až 196 takýchto spoločností, najväčší podiel na celkovom majetku majú poisťovne v Európe.

Graf 2 je prehľadom celosvetového celkového majetku spoločností, ktoré používajú IFRS. Z tohto prehľadu sa dá pochopiť, prečo je tak malý počet účtovných jednotiek v celosvetovom meradle, ako je 449 subjektov, dôležitý pre zjednotenie vykazovania ich podnikateľskej činnosti spočívajúcej v poisťovacích službách. V prepočte na celkový majetok, prezentovaný v grafe 2 svojimi 13,3 triliónmi USD majú na ňom až 12% podiel. Z toho najväčší podiel majú finančné spoločnosti, čiže bankový sektor a zvyšok 25% pripadá na nefinančné spoločnosti ako sú napr. spoločnosti pôsobiace vo výrobnom sektore.

Graf 2 Celosvetový prehľad celkového majetku zaregistrovaných spoločností

Zdroj: IFRS Nadácia (2017)

Údaje pre napísanie tohto príspevku boli získavané prevažne z internetových zdrojov a knižných publikácií, prípadne z príspevkov uverejnených v zborníkoch z medzinárodných alebo domácich konferencií. Metódy použité vo vyhodnoteniach vychádzajú z analýzy, komparácie a syntézy.

3 Výsledky a diskusia

Nutnosť pre vydanie nového štandardu pre poisťovne vychádzala zo skutočnosti, že IFRS 4 neriešil ucelene problematiku účtovania a vykazovania poisťných zmlúv. Poisťovne mali dokonca povolené pre účtovanie aplikovať ktorúkoľvek národnú úpravu účtovníctva, čo v konečnom dôsledku, vzhľadom na rôznorodé riešenia prijaté na národných úrovniach mohlo viesť k zavádzajúcim informáciám, ktoré boli predmetom záujmu investorov alebo iných používateľov. Dokonca je evidovaný aj prípad, kedy jedna poisťovňa použila pre svoje účtovné obdobie dve rôzne národné úpravy účtovníctva pre oblasť poisťných zmlúv. Podľa jednej vykazovala zisk a podľa druhej v tom istom období vykazovala stratu (Hoogervorst, 2017). Takže existuje reálny prípad, ktorý dokumentuje ako rôznorodo je účtovníctvo poisťných zmlúv riešené na národných úrovniach.

3.1 Aplikácia IFRS 4 na účtovanie a vykazovanie poisťných zmlúv poisťovateľmi (poisťovňami)

Kedže IFRS 4 rieši účtovanie poisťných zmlúv poisťovateľmi vo veľmi obmedzenej miere, poisťovňa nemá povinnosť uplatňovať hierarchiu pravidiel ustanovených v IAS 8 *Účtovné pravidlá, zmeny v účtovných odhadoch a chyby*. To isté oslobodenie platí aj pre účtovanie o zaistných zmluvách. Napriek tomu, že sa nezakazujú, ani nevyžadujú konkrétne pravidlá účtovania, je možné postupovať podľa pravidiel jednotlivých krajín, tak ako to bolo do obdobia vydania IFRS 4, až na stanovené výnimky (Meluchová, 2009):

- ako záväzky nie je možné vykazovať budúce plnenia vyplývajúce z poisťných alebo zaistných zmlúv, ak ešte k závierkovému dňu neexistovali, takže v podstate ide o odhad možných budúcich plnení,
- poisťovňa má povinnosť testovania primeranosti technických rezerv určených na výplatu budúcich poisťných plnení. Testom sa overuje ich dostatočná výška a porovnáva sa účtovná hodnota technických rezerv so súčasným odhadom očakávaných budúcich peňažných tokov zo spravovaného portfólia poisťných zmlúv,
- na znehodnotenie sa musí testovať aj majetok zo zaistenia, či nenastalo zníženie hodnoty zaistovaného majetku,

- v súvahe poisťovne sa musia vykazovať všetky záväzky z poistenia a to do toho obdobia, kým nebudú vyrovnané, zrušené alebo premlčané,
- poisťovňa má účtovať o záväzkoch z poistenia tj. technických rezervách v ich brutto výške, bez možnosti ich kompenzácie s príslušným majetkom zo zaistenia.

Okrem uvedených účtovných postupov, IFRS 4 predstavil aj tzv. tieňové účtovníctvo (Juhászová and Domaracká, 2015). V takomto prípade poisťovne môžu preceniť záväzky z poistných zmlúv rovnakým spôsobom, ako je vykazovaný súvisiaci preceňovaný finančný majetok. Ďalší z príkladov účtovných postupov a súčasne oceňovania navrhovaných v IFRS 4 sa týka poistných zmlúv nadobudnutých v rámci podnikovej kombinácie alebo prevodu portfólia. V tomto prípade je potrebné dodržať súlad s IFRS 3 Podnikové kombinácie, preto sa k dátumu nadobudnutia v reálnej hodnote oceňujú prevzaté záväzky z poistných zmlúv a aj aktíva z poistenia (Hornická, 2012). Nadobúdateľ pritom môže zverejniť dve súčasti. Ako jedna z nich je prezentovaný záväzok ocenený v súlade so zavedenou účtovnou politikou nadobúdateľa a druhou je nehmotný majetok ocenený podľa pravidiel v IFRS 4.

3.2 Vybrané efekty aplikácie IFRS 17 v porovnaní s IFRS 4

Základný význam vydania nového štandardu IFRS 17 je skutočnosť, že tak investori ako aj iní používatelia informácií z účtovnej závierky môžu byť schopní pochopiť a porovnať vykazované finančné informácie rôznymi poisťovňami, pôsobiacich v rôznych alebo aj tých istých krajinách, navzájom. Poisťovne budú pre poistné zmluvy používať jednotné účtovníctvo založené na bežnom oceňovacom modeli a tým sa zabezpečí skvalitnenie informácií o podstúpenom riziku poisťovňami, ich ziskovosti a finančnej situácii.

Definícia poistných zmlúv v IFRS 4 znela „Zmluva, v rámci ktorej jedna strana (poisťovateľ) akceptuje významné poistné riziko od druhej strany (poisťník) formou dohody o odškodnení poisťníka v prípade, že špecifikovaná budúca neistá udalosť (poistená udalosť) negatívne ovplyvní poisteného.“ Zhodná definícia bola zachovaná aj v ustanoveniach IFRS 17. Stále však existujú typy poistných zmlúv, ktoré sú riešené v iných IFRS a nie v IFRS 17 ako sú napr. produktové záruky priamo vydané výrobcom, predajcom alebo maloobchodníkom. Aj v IFRS 17 sa nachádzajú variantné riešenia pre zmluvy finančných záruk, kde sa môže postupovať podľa IFRS 17 alebo IFRS 9 *Finančné nástroje* a pre špecifikované servisné zmluvy s fixným poplatkom, kde nastala zmena v porovnaní s IFRS 4 a teda je možné ich riešiť v súlade s IFRS 17 alebo IFRS 15 *Výnosy zo zmlúv so zákazníkmi*. Aj definícia pre zaistné zmluvy v porovnaní s IFRS 4 ostáva rovnaká a to v znení „Poistná zmluva vystavená jedným poisťovateľom (zaisťovateľ), ktorej účelom je kompenzovať iného poisťovateľa (cedant) za straty z jednej alebo viacerých zmlúv, vystavených cedantom.“

Pri oceňovaní poistných zmlúv za predpokladu použitia IFRS 4 bolo možné identifikovať prípady, ktoré používali staré zdrojové dáta, nebrali do úvahy zmenu ekonomických podmienok ako napr. úrokové sadzby alebo riziká, takisto nebrali do úvahy časovú hodnotu peňazí pri oceňovaní záväzkov. Tieto prípady vznikali, pretože IFRS 4 neurčuje oceňovanie poistných zmlúv. Keďže pri oceňovaní poistných zmlúv je nutné pracovať s odhadmi, IFRS 17 zavádza ocenenie založené na aktualizovaných odhadoch a predpokladoch, ktoré zohľadňuje načasovanie peňažných tokov v ich súčasnej hodnote a neistotu spojenú s poistnými zmluvami vrátane zisku budúcich období pri uskutočnení poistného krytia. Ocenenie plnenia peňažných tokov sa musí aktualizovať ku koncu každého účtovného obdobia. Aktualizácia je podložená súčasnými odhadmi súm, načasovania a neistôt peňažných tokov a úrokových sadzieb.

V prípade vykazovania bolo bežnou praktikou, že sa peniaze alebo vklady vykazovali okamžite ako výnos. IFRS 17 prináša zmenu a to pre poistné výnosy, ktoré sa majú vykázať až vtedy, keď nastane poistné plnenie bez zahrnutia vkladového komponentu. Očakávaný zisk z poskytnutia poistného plnenia sa vykáže vo výsledku hospodárenia postupne, keď je poskytnuté poistné plnenie. Očakávané straty z poskytnutia poistného plnenia, sa vykazujú okamžite, keď nastane indícia, že poistná zmluva bude stratová. Ziskovosť poisťovne môže byť ovplyvnená dvomi ukazovateľmi, ktoré IFRS 17 začal rozlišovať a teda, môže ísť o výsledok z poistných služieb alebo výsledok z investícií. Tieto položky boli zakomponované aj do výkazu ziskov a strát a ostatného komplexného výsledku. Výnosy

a náklady z poistných zmlúv sú vykazované hneď pri ich vzniku. IFRS 17 zároveň požaduje od poisťovní, aby rozlišovali skupinu poistných zmlúv, ktorá je identifikovaná ako zisková od skupiny zmlúv, ktoré sa javia ako stratové. Štruktúra súvahy sa zjednodušila. V súvahe zostalo zachované separátne vykazovanie záväzkov z poistných zmlúv a majetku zo zaistných zmlúv, pridalo sa samostatné vykazovanie (čiže bez zlučovania v jednej položke) majetku z poistných zmlúv a záväzkov zo zaistných zmlúv a ostatné podľa IFRS 4 samostatne vykazované položky sú podľa IFRS 17 súčasťou záväzkov alebo majetku z poistných zmlúv s doplnkovým popisom v poznámkach. Mnohé z požiadaviek na vykazovanie informácií v poznámkach sú zhodné s IFRS 4, avšak niektoré sú doplnené, tak aby bol zabezpečený cieľ, pre ktorý bol IFRS 17 vydaný.

Záver

IASB v máji 2017 vydala nový štandard IFRS 17, ktorý upravuje identifikáciu, oceňovanie, účtovanie a s ním spojené vykazovanie poistných zmlúv poisťovňami. Od roku 2004 existoval pre túto problematiku IFRS 4. Išlo však len o dočasné riešenie, pretože ide o veľmi špecifickú problematiku na úrovni poskytovania služieb. IFRS 17 prináša zmeny pre všetky poisťovne, ktoré doteraz používali IFRS, pretože doteraz mali možnosť pre účtovníctvo poistných zmlúv používať aj národné pravidlá pre účtovanie a žiadne z nich nie je totožné s IFRS 17. IFRS 17 je v porovnaní s IFRS 4 zhodný v základných definíciách ako sú poistné alebo zaistné zmluvy, ale zmenu prináša pre oceňovanie a aj pre vykazovanie. Tieto zmeny majú zabezpečiť transparentné a aktuálne vykazovanie informácií, ktoré budú relevantné pre ich používateľov. Teraz nastane proces prijímania tohto štandardu jednotlivými jurisdikciami, pre SR to bude v okamihu prijatia EU. IFRS 17 je účinný od 1. januára 2021 s možnosťou skoršej aplikácie, ale iba ak poisťovňa už aplikuje IFRS 9 a IFRS 15.

Príslušnosť ku grantovej úlohe

Príspevok vyšiel s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja (APVV), projekt *Zvyšovanie relevantnosti účtovných informácií v SR – od nákladov k hodnote (2017 – 2021)*.

Literárne zdroje a iné odkazy

- Hoogervorst, H. (2017). Debrief: IFRS 17 Insurance Contracts. Retrieved from: <http://www.ifrs.org/news-and-events/2017/05/iasb-finalises-fundamental-overhaul-of-insurance-accounting/>.
- Hornická, R. (2012). Podniková kombinácia dosiahnutá postupne podľa IFRS. In *Účetníctví a auditing v procesu světové harmonizace*. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze. Nakladatelství Oeconomica, pp. 21-23.
- IFRS 4. *Insurance Contracts*. IASB, 2004.
- IFRS 17. *Insurance Contracts*. IASB, 2017.
- IFRS Nadácia (2017). *IFRS Foundation: IFRS 17 Insurance Contracts*. Retrieved from: <http://www.ifrs.org/projects/2017/insurance-contracts/>.
- Juhászová, Z., Domaracká, D. (2015). Premiums earned in the financial statements. In: *Financial management of firms and financial institutions*. Ostrava: VŠB - Technical university of Ostrava, pp. 479-483.
- Meluchová, J. (2009). *Účtovníctvo a vykazovanie poisťovní podľa IFRS*. Bratislava: Iura Edition.
- Scott, D., Pryde, A. (2017) IFRS 17 Insurance Contracts, *IFRS Foundation presentation*. Retrieved from <http://www.ifrs.org/projects/2017/insurance-contracts/#published-documents>.
- Tumpach, M. (2006). *Medzinárodné štandardy na zostavenie účtovnej závierky IFRS/IAS*. Bratislava: IURA EDITION.